

NUMISMATICA PANNONICA VIII

MAGYAR NUMIZMATIKAI TÁRSULAT ANTI-K NUMIZMATIKAI MŰHELY

2025. SZEPTEMBER 8.

BUDAPEST, CSEPREGHY U. 4.

9:30–10:00 regisztráció

10:00 Pallos Lajos (MNT)

Elnöki köszöntő

10:10 Horváth Szulamit Emma (MNT)

Nagy Konstantin éremkibocsátása kisbronzainak tükrében

10:30 Sólyom Márk (KJE Történelem tanszék)

Császárnevek ligatúrái az V. századi érmék hátlapjain

10:50 Lázár Marianna (KRE BTK Japán tanszék)

**A Fuhonszen érme, mint a japán császári hatalom reprezentációja
a 7–8. század fordulóján**

11:10–11:30 vita és kávészünet

11:30 Berzy Péter (MNT)

A Rákosi típusú tetradrachmák készítése

11:50 Fehér Tamás (MNT)

Kelta érmek a Komáromi járásból

12:10 Tóth Szilárd (MNT)

A Dunakanyar kelta pénzei

12:30–13:30 vita és ebédszünet

13:30 Lukács Balázs (MNM MRF) – Szabadváry Tamás (MNM Régészeti tár)
Előzetes jelentés a II. baláciai (Nemesvámos, Baláca) éremkincsről

13:50 Darvas-Tanács Illés (ELTE Régészeti Intézet)
**Nerótól a császárkor bukásáig: egy 2019-es terepbejárás érméi
Brigetio legiotáborából**

14:10 Lukács Balázs (MNM MRF) – Vida István (MNM Éremtár, MNT)
**Az ormódi aranyelet készítése technikai kérdései (előzetes
eredmények)**

14:30–14:50 vita és kávészünet

14:50 Barna Ferenc (MNM Éremtár, MNT)
Kappadokiai pénzek a Magyar Nemzeti Múzeum Éremtárában

15:10 Torma Ákos (SZTE)
Barbár éremutánzatok az orosházi Nagy Gyula Területi Múzeumból

15:30 Kiss József Géza (SZTE, MNT)
**Kísérlet egy olyan katalógus rendszer alapjainak kidolgozására,
amely egyértelművé teszi az egyes római érmék beazonosítását,
Probus császár érméi kapcsán**

15:50 záró gondolatok

16:00 állófogadás

Horváth Szulamit Emma (MNT): Nagy Konstantin éremkibocsátása kisbronzainak tükrében

Az antik világ pénzverésének jobb megértésének kulcsa a történeti és régészeti forrásokon kívül, a különböző anyagvizsgálatokban rejlik. A kutatás során a Magyar Nemzeti Múzeum Éremtárának gyűjteményében lévő I. Constantinus által kibocsátott AE3 méretű rézötvözet érméket vizsgáltam felületanalitikai módszerek segítségével. Többek között arra kerestem a választ, hogy a korábban mikrokémiai tesztek segítségével feltérképezett kétféle fehérfémbevonatolási eljárás röntgenfluoreszcens technikával mennyire vizsgálható. Ha vizsgálható, akkor a korábbi mérések nagyműszeres ellenőrzése elvégezhető-e, és ha igen, milyen eredményre vezet. Továbbá kimutatható-e bármiféle konkrét ötvözési startégia akár a különböző verdék között, akár a kiadott érmek fajtáját tekintve verdén vagy akár műhelyen belül. Ennek érdekében 643 érme anyagvizsgálatát végeztem el közel 3000 mérés segítségével.

Sólyom Márk (KJE Történelem tanszék): Császárnevek ligatúrái az V. századi érmék hátlapjain

II. Theodosius keletrómai császár uralkodásától elterjedt az a hosszabb-rövidebb megszakításokkal egészen a 10. századig fennmaradt hagyomány, hogy az érmék hátlapjain egybefűzött betűk, ligatúrák jelenítik meg az uralkodók neveit. Az előadás a II. Theodosius regnálásától (408–450) Anastasius uralkodásáig (491–518) feltűnő ligatúrák bemutatására és elemzésére vállalkozik. Honnan ered vajon ez a pénzverési hagyomány? Hogyan és milyen nyelvtani eset(ek)ben olvashatók el az ominózus feliratok? Vannak-e hibás ligatúrák az érméken? Az V. században nemcsak római, hanem germán pénzvereteken is láthatunk ligatúrákat, így röviden Odoaker és Nagy Theoderik vereteivel is foglalkozni fogok.

Lázár Marianna (KRE BTK Japán tanszék): A Fuhonszen érme, mint a japán császári hatalom reprezentációja a 7–8. század fordulóján

Az előadás a Fuhonszen (富本錢) érmék kibocsátását vizsgálja a Tenmu–Dzsitō–Monmu császárok korában (673–707), különös tekintettel azok funkciójára és ideológiai jelentésére. A kutatás kiindulópontja, hogy a Fuhonszen funkciójának értelmezése körül három fő álláspont alakult ki: a mágikus amulett/talizmánpénz-elmélet, a forgalmi valuta elmélete, valamint az a felfogás, amely az érmét elsősorban a császári hatalom és a központosított állami uralom szimbolikus kifejeződéseként értelmezi. Az elemzés középpontjában az érmén olvasható „富本” (a gazdagság alapja) felirat és a hét darab pöttyszerű dombormintával jelzett kozmikus motívum áll, amelyek az ókori Kína kormányzati eszméiből erednek, s a jólét, illetve a kozmikus renddel való uralkodói összhang gondolatát fejezik ki. Az előadás amellet érvel, hogy a Fuhonszen elsődlegesen nem gazdasági eszköz volt, hanem a császári ideológia és legitimitás hangsúlyos megjelenítése, amely egyben a japán államalapítás folyamatának is fontos „numizmatikai tanúja”.

Berzy Péter (MNT): A Rákosi típusú tetradrachmák készítése

A Rákosi/Kroisbacher típusú kelta tetradrachmák készítése során a hagyományos vésett verető gyártásról áttértek az egyszerűbb, a veretőveket ponc beütéssel készítő technológiára. Ezzel rengeteg aprólékos, verető vésési munkát takarítottak meg. Az egyszerűsítést egy más ötvös vagy verde személyzete vezette be, mert a régi és az új módszerrel készült éremképek stílusa nagyon eltérő. Az érmeken látható beütő poncok és bekarcolások nyomai alapján rekonstruálható az új készítési technológia, amit szeretnék éremképeken bemutatni.

Fehér Tamás (MNT): Kelta érmek a Komáromi járásból

Bár Komárom környéke nem elsősorban a kelta pénzek miatt fel hazánk numizmatikai térképére, mégis néhány eddig nem publikált magán- és közgyűjteményi darab ismertetésével az előadás hasznos adalékokkal szolgálhat a kelta korszak kutatásához. Az ismertetendő darabok mind földrajzi előkerülés, mind kronológia szempontjából változatos képet mutatnak, ami nem könnyíti meg a jelenség értelmezését, mindenképp további kutatásokat generálva.

Tóth Szilárd (MNT): A Dunakanyar kelta pénzei

A Kárpát-medence területén a kelták vertek elsőként pénzt. Ezekről a törzsi kibocsátásokról a legtöredékesebbek az információink. A legtöbb esetben nem csupán a verde, de sok esetben az adott érme előkerülésének helyét sem ismerjük. A töredékes információk összekapcsolása révén azonban mégis nyerhetünk némi betekintést ebbe az izgalmas világba.

Lukács Balázs (MNM MRF) – Szabadváry Tamás (MNM Régészeti tár): Előzetes jelentés a II. balácai (Nemesvámos, Baláca) éremkincsről

2025 nyarán Nemesvámos, Baláca (IVO 8735) / MNM Villa Romana Baláca régészeti parkban végzett fémkeresős kutatások során egy hozzávetőlegesen 60 darabból álló antoninianus éremkincs látott napvilágot a (késő római [?]) "magtárként" (horreum) azonosított XVI. számú épület környezetében. Az érmek hengeresen, textilbe csavarva ("rolnizva") kerültek elrejtésre egy kerámia edényben, melynek összeillő töredékei ugyancsak előkerültek. A lelet igazi meglepetést jelent, ugyanis a területről eddig csupán egyetlen zárt éremkincs került elő még Palágyi Sylvia kutatásai alatt. A nagy valószínűséggel a 3. század közepi eseményekkel kapcsolatba hozható lelet jelenleg restaurálás alatt áll, melynek tanulságai ugyancsak kiemelten fontosak a későbbi lehetséges értelmezés vonatkozásában.

Darvas-Tanács Illés (ELTE Régészeti Intézet): Nerótól a császárkor bukásáig: egy 2019-es terepbejárás érméi Brigetio legiotáborából

2019. augusztus 15-én, Komárom-Szőny/Brigetio, Stadion út lelőhelyen, egy, a Nemzeti Múzeum munkatársainak vezetésével végzett fémkeresős kampány

során több száz római kori érmét találtak. Előadásomban ezek közül, a korábbi évek leletanyaga és eredményei alapján, 82 darabot ismertetek. Az érmék az egykori praetentura területén kerültek elő. Az éremszóródás négy évszázadot felölelve Nerótól az 5. század elejéig terjed; azonban többségük, nem meglepően, a 3-4. századra keltezhető darab. A veretek hasznos lenyomatot képeznek a korszak tendenciáiról. Az érmék századok szerinti megoszlása, a köriratok és a verdehelyek mind igazolják az eddigi adatokat. Ugyanakkor III. Valentinianus - a viszonylagos egyformaságtól és a főként 4. századi veretek egyhangúságától eltérő - SALVS REIVBLICE verete érdekes és hasznos adatként szolgálhat a további kutatásokhoz.

Lukács Balázs (MNM MRF) – Vida István (MNM Éremtár, MNT): Az ormódi aranyelet készítésestechnikai kérdései (előzetes eredmények)

Az ékszereket, nagyrészt ékszerré alakított római pénzeket és aranyrögöket tartalmazó ormódi aranyeletet 125 éve találták a mai Kárpátalján. Bár a kinccsel – elsősorban a benne lévő érmékkel – többen is foglalkoztak, úgy véltük, hogy az átalakított pénzek készítésestechnikai elemzésével még tudunk újat mondani. Segíthetnek a tárgyak funkciójának meghatározásában és használatuk módjának, illetve elrejtésük okának meghatározásában.

Barna Ferenc (MNM Éremtár, MNT): Kappadokiai pénzek a Magyar Nemzeti Múzeum Éremtárában

A hellénisztikus korszak kapcsán elsőként általában a nagy birodalmak jutnak eszünkbe: a Szeleukidák, a Ptolemaidák és az Antigonidák által vezetett nagyhatalmak. Ezek mellett azonban több más, kisebb állam is létezett – helyi királyságok és (többé-kevésbé független) városállamok. E királyságok közé tartozott Kappadokia is. A Kis-Ázsia délkeleti részeit, a félsziget belső vidékeit felölelő tartományt egymást váltó lokális dinasztiák irányították, melyek éremverése azonban teljesen a hellénisztikus mintáknak megfelelően alakult. Előadásomban Kappadokia hellénisztikus királyságát és annak éremverését szeretném bemutatni – a Magyar Nemzeti Múzeum Éremtárában lévő kappadokiai pénzek áttekintésével.

Torma Ákos (SZTE): Barbár éremutánszatok az orosházi Nagy Gyula Területi Múzeumból

Az elmúlt években a múzeumbarát fémkeresősöknek köszönhetően nagyban bővült az orosházi múzeum római éremgyűjteménye. A ténylegesen római eredetű veretek mellett azonban van pár érem, melyek esetében felmerülhet, hogy barbár műhelyekben készültek. Ezek az érmék kis számuk ellenére nagy változatosságot mutatnak: Ezüsből, réz-, illetve fehérfém ötvözetekből készülhettek öntéssel, illetve veréssel. Többségük 2. századi veretek utánzata, de vannak köztük olyan érmék is, amik már eltávolodtak az eredetitől és felirataik, éremképeik egyaránt leegyszerűsödtek.

Kiss József Géza (SZTE, MNT): Kísérlet egy olyan katalógus rendszer alapjainak kidolgozására, amely egyértelművé teszi az egyes római érmék beazonosítását, Probus császár érméi kapcsán

Tanulmányozva az egyes éremtani katalógusokat, amelyek szisztémájukban különböző, egymástól eltérő módon próbálják katalogizálni a tömérdek információval rendelkező római érméket. A vizsgálatok alapján arra a következtetésre kellett jutnom, hogy sokszor például a RIC V-II es katalógusában az egyes katalógus számok nem egy-egy specifikus érmét határoznak meg, hanem leggyakrabban érmék sokasága tartozik egy-egy katalógus szám alá. A katalógusszám tehát attól függően, hogy milyen az uralkodó portréjának változata (büszt variáció), továbbá, hogy milyen jegyek fordulnak elő a hátlapon, melyek információt szolgáltatnak az kibocsátás (emisszió), és a műhelyre (officina) vonatkozóan nem jelzi egyértelműen, hogy milyen, vagy pontosan melyik érméről van szó.

Jelen előadás keretében egy próbát szeretnénk tenni arra, hogyan lehetne ezt a problémát feloldani.